

ჯვრისწერასთან დაკავშირებული მოწმობების კოლექცია
(აჭარის საარქივო სამმართველოში დაცული დოკუმენტების მიხედვით)

Collection of Certificates Related to the Wedding (Church Ceremony)
(According to the Documents Kept in the Archives Administration of Ajara)

მაია რურუა

აჭარის საარქივო სამმართველო
ბათუმი, საქართველო

MAIA RURUA

Archives Administration of Ajara
Batumi, Georgia

Abstract. Wedding (church ceremony), as a religious and ethnocultural practice, played and continues to play an important role in the spiritual life of various peoples. In the context of wedding (church ceremony), written documents were kept, oral traditions were created, records of gifts and clergy, photo documents, etc. Such documents or traditions reflect not only the process of wedding (church ceremony) and the rituals associated with wedding (church ceremony), but also present the social and public life, ethnocultural values and values of the corresponding era. **The purpose of this article is to process, systematize and circulate the new archival documents in the scientific circulation of the “collection of certificates related to the writing of the wedding (church ceremony)”** (Fund No. E-79) preserved in the Archives Administration of Ajara. The collection of documents related to wedding (church ceremony), preserved in the Archives Administration of Ajara, represents the most important source for the study of this social institution, which gives us a clear idea of both spirituality and forms of social organization. The article presented by us discusses the documents included in the collection (345 volumes), the chronological framework of which covers the years 1883 – 1925. These documents allow us to follow the evolutionary-transformational processes of this institution, which is expressed in the form of hymns, the number of participants, although the main ethnocultural elements and the essence of the liturgy remained unchanged.

Keywords: *wedding (church ceremony), collection, archival records, ethnocultural values.*

აბსტრაქტი. ჯვრისწერა, როგორც რელიგიური და ეთნოკულტურული პრაქტიკა მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა და ასრულებს ამა თუ იმ ხალხის სულიერ ცხოვრებაში. ჯვრისწერის კონტექსტში ინახებოდა წერილობითი დოკუმენტები, იქმნებოდა ზეპირი გადმოცემები, სასულიერო პირების ჩანაწერები, ფოტოდოკუმენტები და ა. შ. ასეთი დოკუმენტები თუ გადმოცემები ასახავენ არა მარტო ჯვრისწერის პროცესს და ჯვრისწერასთან დაკავშირებულ რიტუალებს, არამედ წარმოაჩენენ ასევე შესაბამისი ეპოქის სოციალურ და საზოგადოებრივ ყოფას, ეთნოკულტურულ ფასეულობებს და ღირებულებებს. წინამდებარე **სტატია მიზნად ისახავს** აჭარის საარქივო სამმართველოში დაცული „ჯვრისწერასთან დაკავშირებული მოწმობების კოლექციის“ (ფონდი N ი-79) დამუშავებას, სისტემატიზაციას და ახალი საარქივო დოკუმენტების სამეცნიერო ბრუნვაში მიმოქცევას. ჯვრისწერასთან დაკავშირებული მოწმობების კოლექცია, რომლებიც დაცულია აჭარის საარქივო სამმართველოში, წარმოადგენს აღნიშნული სოციალური ინსტიტუტის შესწავლის უმნიშვნელოვანეს წყაროს, რომლებიც ნათელ წარმოდგენას გვიქმნიან როგორც სულიერების, ისე სოციალური ორგანიზაციის ფორმების შესახებ. ჩვენს მიერ წარმოდგენილ სტატიაში განხილულია კოლექციაში შემავალი დოკუმენტები (345 შ/ე), რომელთა ქრონოლოგიური ჩარჩო მოიცავს 1883 – 1925 წლებს. აღნიშნული დოკუმენტები საშუალებას იძლევა თვალი მივადევნოთ ამ ინსტიტუტის ევოლუცია-ტრანსფორმაციულ პროცესებს, რაც გამოიხატება საგალობლების ფორმაში, მონაწილეთა რაოდენობაში, თუმცა ძირითადი ეთნოკულტურული ელემენტები, ღვთისმსახურებითი არსი უცვლელი რჩებოდა.

საკვანძო სიტყვები: *ჯვრისწერა, კოლექცია, საარქივო ჩანაწერები, ეთნოკულტურული ღირებულებები.*

შესავალი

ჯვრისწერა, როგორც რელიგიური და ეთნოკულტურული პრაქტიკა მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა და ასრულებს ამა თუ იმ ხალხის სულიერ ცხოვრებაში. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის მიხედვით ჯვრისწერა ეს არის საეკლესიო ქორწინება (ქენლ, 1964). ქართულ ლექსიკაში ჯვრისწერის აღსანიშნავად გამოიყენებოდა აგრეთვე შემდეგი სინონიმები: შეუღლება, ხელის მოწერა, ქორწინება, გვირგვინის ფსკვნა, გვირგვინის დადგმა და ა.შ. (სინონიმების ლექსიკონი, 1961). საეკლესიო კანონების მიხედვით ჯვრისწერა ქართველებისათვის იყო ოჯახის სიწმინდის დაცვის აუცილებელი ფაქტორი (ნ.აბულაძე, 2017:20). ჯვრისწერის კონტექსტში ინახებოდა წერილობითი დოკუმენტები, იქმნებოდა ზეპირი გადმოცემები, სასულიერო პირების ჩანაწერები, ფოტოდოკუმენტები, საეკლესიო წიგნების ამონაწერები დაბადების, ნათლობის შესახებ, მშობლების თანხმობები, საეკლესიო პირთა და სახელმწიფო სამსახურების მიერ გაცემული მოწმობები ჯვარდა-

საწერ (დასაქორწინებელ) პირთა შორის კანონიერ ქორწინებაზე დაბრკოლების არარსებობის თაობაზე და ა. შ. ასეთი დოკუმენტები თუ ზეპირი გადმოცემები ასახავენ არა მარტო ჯვრისწერის პროცესს და ჯვრისწერასთან დაკავშირებულ რიტუალებს, არამედ წარმოაჩენენ ასევე შესაბამისი ეპოქის სოციალურ და საზოგადოებრივ ყოფას, ეთნოკულტურულ ფასეულობებს და ღირებულებებს.

წინამდებარე **სტატია მიზნად ისახავს** აჭარის საარქივო სამმართველოში დაცული „ჯვრისწერასთან დაკავშირებული მოწმობების კოლექციის“ (ფონდი N ი-79) დამუშავებას, სისტემატიზაციას და ახალი საარქივო დოკუმენტების სამეცნიერო ბრუნვაში მიმოქცევას.

ჯვრისწერასთან დაკავშირებული მოწმობების კოლექცია, რომლებიც დაცულია აჭარის საარქივო სამმართველოში, წარმოადგენს აღნიშნული სოციალური ინსტიტუტის შესწავლის უმნიშვნელოვანეს წყაროს, რომლებიც ნათელ წარმოდგენას გვიქმნიან როგორც სულიერების, ისე სოციალური ორგანიზაციის ფორმების შესახებ.

მეთოდები

კვლევისას გამოყენებული იქნა წერილობითი მასალების მოძიების, წყაროების იდენტიფიცირების, შედარების, მოძიებული მასალის კლასიფიცირებისა და დამუშავების მეთოდები.

შედეგები

სტატიაში განხილულია კოლექციაში შემავალი დოკუმენტები (345 შ/ე), რომელთა ქრონოლოგიური ჩარჩო მოიცავს 1883 – 1925 წლებს. აღნიშნული დოკუმენტები საშუალებას იძლევა თვალი მივადევნოთ ამ ინსტიტუტის ევოლუცია-ტრანსფორმაციულ პროცესებს, რაც გამოიხატება საგალობლების ფორმაში, მონაწილეთა რაოდენობაში, თუმცა ძირითადი ეთნოკულტურული ელემენტები, ღვთისმსახურებითი არსი უცვლელი რჩებოდა.

მსჯელობა

აჭარის ცენტრალური არქივის ისტორიული ფონდებში დაცულია 345 შ/ე-საგან შემდგარი „**ჯვრისწერის მოწმობების კოლექცია**“ (ფონდი ი-79), რომელიც მოიცავს 1883-1925 წლებს. 2024 წელს ფონდის საქმეთა არსებობისა და მდგომარეობის შემოწმების შემდეგ, დღის წესრიგში დადგა ფონდის აღწერის გაუმჯობესების საკითხი, რადგან ანაწერი იყო არასრულყოფილი და შედგენილი იყო რუსულ ენაზე. ამასთან, ფონდის სათაური არ შეესაბამებოდა დაცული დოკუმენტების შინაარსს.

აღწერის გაუმჯობესების პროცესში გამოიკვეთა, რომ საქმეებში არის არა **ჯვრისწერის მოწმობები**, როგორც ამას ფონდის სახელწოდება გვეუბნება, არამედ **ჯვრისწერისთვის მოსამზადებელი დოკუმენტები**, როგორცაა: საეკლესიო წიგნების ამონაწერი დაბადების, ნათლობის, ხოლო მეორედ ქორწინების შემ-

თხვევაში გარდაცვლილი მეუღლის გარდაცვალების შესახებ; ასევე მშობელთა თანხმობისა და თხოვნის წერილები, საეკლესიო პირთა და სახელმწიფო სამსახურების მიერ გაცემული მოწმობები ჯვარდასაწერ (დასაქორწინებელ) პირთა შორის კანონიერ ქორწინებაზე დაბრკოლების არარსებობის თაობაზე; აცრის დამადასტურებელი მოწმობები, საზღვარგარეთის უვადო და ვადიანი პასპორტები, სასწავლებლის დასრულების, სრულწლოვანების დამადასტურებელი და გურია-სამეგრელოს ეპარქიიდან, ასევე საქართველოსა და რუსეთის იმპერიის ეკლესიებიდან გაცემული სხვადასხვა სახის მოწმობები.

საქმეებში გვხვდება ასევე სხვადასხვა კონფესიის წარმომადგენლთა ხელწერილები ქორწინების შემდეგ დაბადებული ბავშვების მართლმადიდებლურად აღზრდის შესახებ. მუშაობის პროცესში დაზუსტდა ფონდის სახელწოდება და მოხდა მისი რედაქტირება „**ჯვრისწერასთან დაკავშირებული მოწმობების კოლექციის**“ სახით.

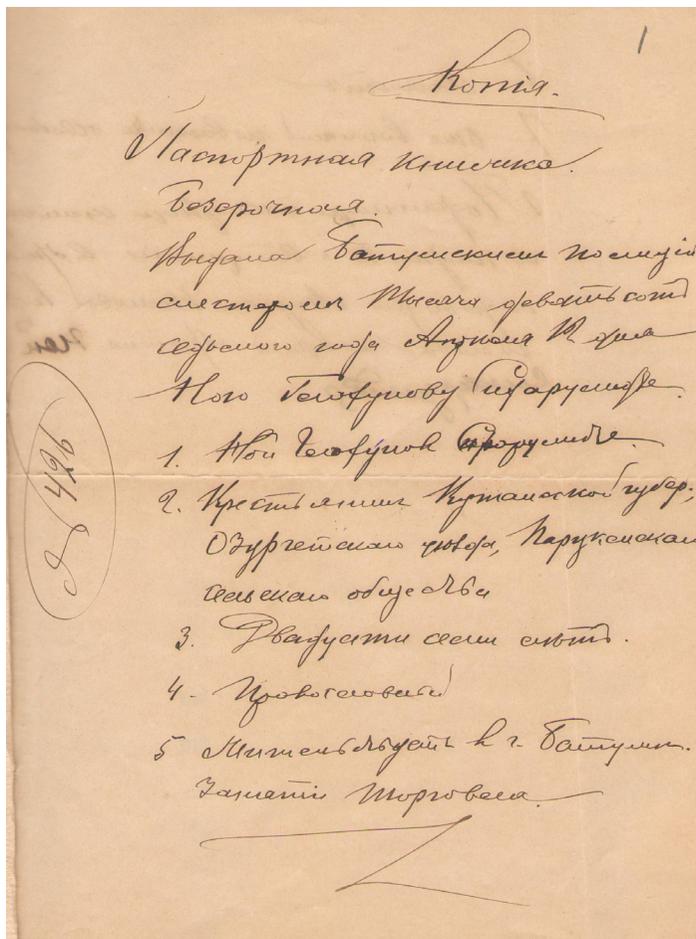
ფონდის წარმომავლობა დღემდე დადგენილი არაა, ცნობილია მხოლოდ არქივში მისი შემოტანის თარიღი -1946 წელი. მაგრამ მასში დაცული დოკუმენტები უადრესად საინტერესოა აღნიშნული სოციალური ინსტიტუტის შესწავლის, ჯვრისწერისათვის აუცილებელი დოკუმენტების შინაარსიისა და მრავალფეროვნების თვალსაზრისით.

სხვადასხვა რელიგიური აღმსარებლობის ქალ-ვაჟის ჯვრისწერისას ხდებოდა ხელწერილის გაფორმება ქორწინების შედეგად დაბადებული შვილის მართლმადიდებლურად მონათვლის თაობაზე. ერთ-ერთი ასეთი საქმე ეხება დიდგვაროვანი ელიზავეტა ალფრედის ასულ რეიხისა და ევანგელისტურ-ლუთერანული ეკლესიის წევრ-ავგუსტ კარლოს ძე გრინუპს შორის ჯვრისწერას. საქმეში დაბადებისა და ნათლობის დოკუმენტებთან ერთად დაცულია ავგუსტ გრინუპის ხელწერილი, რომლითაც საქმრო იღებდა ვალდებულებას, დიდგვაროვან ელიზავეტა რეიხთან ქორწინებით დაბადებული ბავშვები მოენათლა და აღეზარდა მართლმადიდებელ ეკლესიაში (ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 1, ფურც. 4-ა).

განსხვავებული რელიგიური აღმსარებლობის საქორწინო წყვილთა ხელწერილები მომავალი შვილის რელიგიური აღმსარებლობის შესახებ მრავლადაა წარმოდგენილი აღნიშნულ საარქივო ფონდში. ასეთი ხელწერილებია გაფორმებული მარია ფომენკოსა და დიდგვაროვან რ. რეკსციის (ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ.39, ფურც.3), კათოლიკე ვიქტორია ედუარდის ასულ კოშუტსა და მართლმადიდებელ არისტრახო ივანეს ძე სამსონაძეს (ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქ.114, ფურც.2), ივანე გოტლიბის ძე ნეიმანის ქვრივ ირინასა და სომხურ-გრიგორიანული ეკლესიის წევრ ბაბაჯან სტოპანიანცს (ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქმე 149, ფურც. 2-3) და სხვათა შორის. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ამ უკანასკნელ საქმეში დაცულია აგრეთვე ამონაწერი ბათუმის საქალაქო ეკლესიის მეტრიკული ჩანაწერების

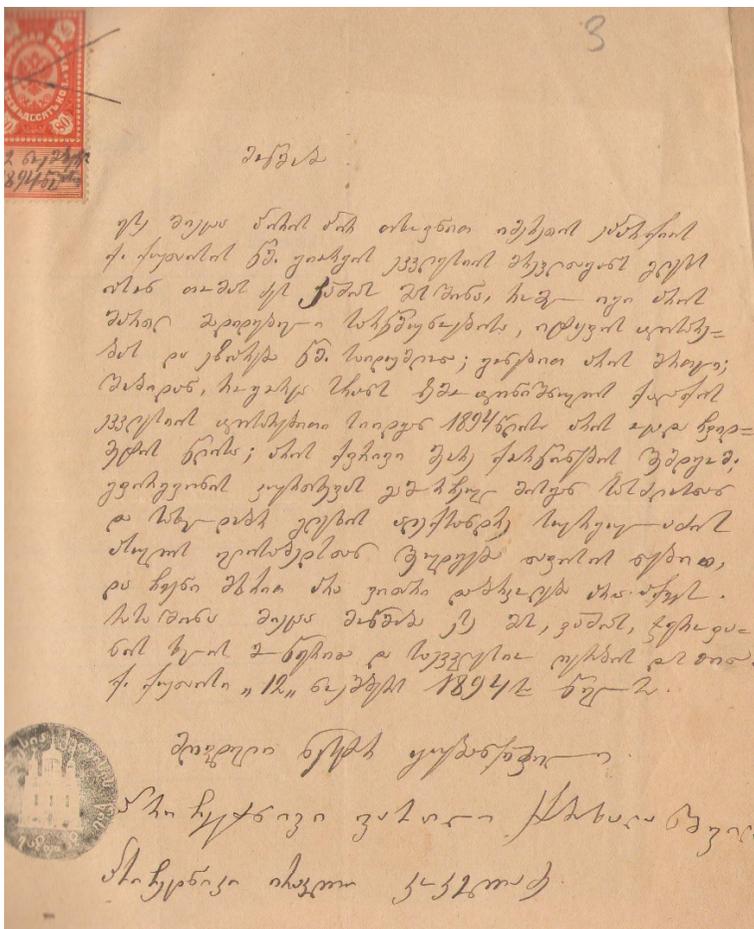
წიგნიდან ირინა ნეიმანის მეუღლის – ივანეს გარდაცვალების შესახებ, სადაც გარდაცვალების მიზეზად დასახელებულია თვითმკვლელობა ჩადენილი არანორმალურ ფსიქოლოგიურ მდგომარეობაში. როგორც ჩანს ეს მიზეზი ჩაითვალა დამაკმაყოფილებლად, რადგან გარდაცვლილის შესახებ ინფორმაცია გატარებული ქნა საეკლესიო წიგნში და წესის აგებაც შედგა.

საინტერესო დოკუმენტებია თავმოყრილი მარიამ ივანეს ასულ ქორჩილავა-სა და ნოე გლახუნის ძე სიხარულიძის ჯვრისწერასთან დაკავშირებულ საქმეში. მასში დაცულია: ამონაწერი ბათუმის მიქაელ მთავარანგელოზის საეკლესიო წიგნიდან მარიამ ქორჩილავას დაბადებისა და ეკლესიაში ნათლობის (1891-1893წწ) შესახებ, ასევე მარიამისა და ნოე სიხარულიძის ქორწინებასთან (1907 წ.) დაკავშირებით მშობლების თანხმობა და ნოე სიხარულიძის პასპორტის ასლი. საქმე საინტერესოა იმ თვალსაზრისითაც, რომ შეიცავს მასალებს 1891-1907 წლებში აღნიშნულ ეკლესიაში მოღვაწე მღვდელმსახურების – მღვდელი თოთიბაძის და დიაკონ აპოლონ ქიქოძის შესახებ (ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქმე 7, ფურც. 1-3). ყურადსაღებია ის ფაქტიც, რომ ჯვარდაწერილი ნოე გლახუნის ძე სიხარულიძე ისტორიაში შევიდა, როგორც ბიზნესმენი, მეცენატი, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი ორგანიზაციის წევრი. ის იყო დიდძალი ქონების მფლობელი, მათ შორის ბათუმში არსებული ცნობილი სასტუმრო „ნოე“ სწორედ მის საკუთრებას წარმოადგენდა.

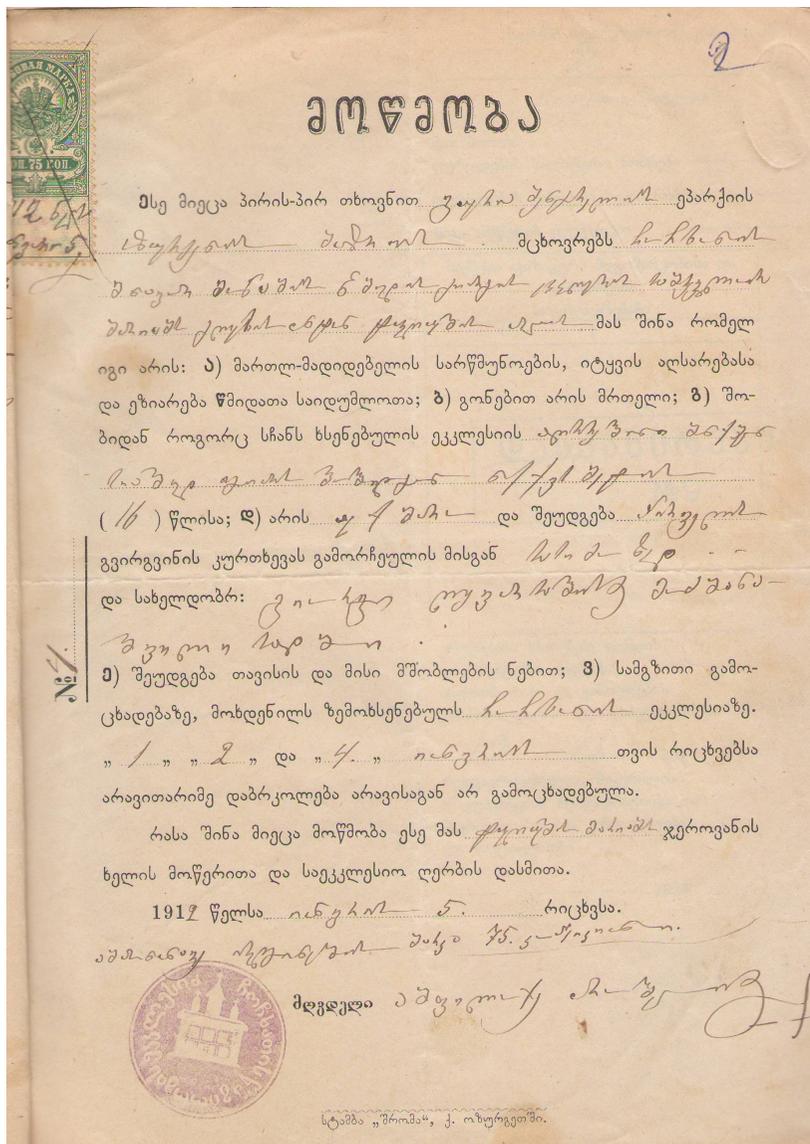
ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქმე 7, ფურც.1

ექადიის წმ. გიორგის და იმერეთის ეპარქიის ქალაქ ქუთაისის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიების მიერ გაცემულ ბეჭდით დამოწმებულ მოწმობებში მკაფიოდაა მითითებული ჯვარდასაწერთა ასაკი, აღმსარებლობა, მღვდელ წინამძღვრებისა და მედავითნეების ვინაობა. საქმე ეხება 37 წლის ქვრივ იასონ თომას ძე კაშიას, რომელიც ქორწინდება 21 წლის ეკატერინე ალექსანდრეს ასულ სურგულაძეზე. მოწმობაში აღნიშნულია, რომ ორივენი არიან მართლმადიდებლები, „აღმსარებელ – მაზიარებლები,” გონებით მართალნი. დოკუმენტის მიხედვით 1894-1898 წლებში ქუთაისის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიის მღვდელი-წინამძღვარი იყო ნესტორ ყუბანეიშვილი, ცნობილი ქართველი სასულიერო მოღვაწე, მწიგნობარი და მთარგმნელი, მედავითნეები („პრიჩეტნიკები“) კი იყვნენ ვასილ ჭარხალაშვილი და ირაკლი კოკელაძე.

ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქმე 8, ფურც. 2-3

16 წლის მარიამ ანტონის ასულ ტულუშა და გიორგი ლევანის ძე მაზმანიშვილს შორის „პირველს გვირგვინის კურთხევაზე“ არ გაცხადებულა არავისაგან არავითარი დაბრკოლება, რის საფუძველზეც გურია-მენგრელიის ეპარქიის ოზურგეთის მაზრის ჩოჩხათის მთავარ მოწამე წმინდა გიორგის ეკლესიის მღვდელი 1912 წლის 5 იანვარს გასცემს ბეჭდით დამოწმებულ საეკლესიო მოწმობას (ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქმე 254, ფურც. 2).

ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქმე 254, ფურც. 2

ამავე ევარქიის ერკეთის მთავარანგელოზის და სოფელ აცანის მაცხოვრის სახელობის ეკლესიების თანხმობის მოწმობებია დაცული 30 წლის გლახ თეოფილეს სიმონის ძე პაიჭაძისა და თომა კვიციანის ასულ 19 წლის ელენეს შორის ჯვრისწერაზე შედგენილ საქმეში (ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქმე 261).

ფონდში ჯვრისწერასთან დაკავშირებულ დოკუმენტებს შორის დაცულია აგრეთვე პიროვნებების პასპორტები., რომლებშიც სრულად ასახულია ინფორმაცია

მათ შესახებ. ერთ-ერთი ასეთი პასპორტი ეკუთვნის თავად დიმიტრი გიორგის ძე ჩიჩუას (დაბ. 1871 წ.), რომელმაც ჯვარი დაიწერა 17 წლის ეკატერინე ნიკოლოზის ასულ მიქაძეზე ბათუმის სობორის ეკლესიაში.

ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქმე 22, ფურც. 5-9

როგორც ჩანს, იმ პერიოდში არსებობდა დაწესებულება, რომელიც კური-რებდა ქორწინების საქმეებს, თუმცა დოკუმენტებში არ ჩანს ამ ინსტიტუციის სა-ხელწოდება. ეს ინსტიტუცია განსაზღვრავდა ქორწინების კანონიერებას წარდგე-ნილი დოკუმენტაციის შესაბამისად და იძლეოდა თანხმობას ან უარს ახცადებდა დასაქორწინებელთა შეუღლებაზე. ერთ-ერთი მოწმობა გაცემულია გურია - სამეგ-რელოს ეპარქიის ბანძის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიის (სენაკის უეზლი) მიერ და ეხება აზნაურ ნიკო ტარიელის ძე გაბუნიასა და აზნაურ ნიკოლოზ გეგენავას ას-ულ ანასტასიას შორის ქორწინებას. აღნიშნულ მოწმობას აქვს შემდეგი მინაწერი: „ქობულეთის მღვდელმა ბენიამინ ღლონტმა, რომელსაც წინდაწინ ნათხოვნი ჰქონდა ჯვარი დაეწერა აღნიშნულ ამ მოწმობაში ქალწულ ანასტასიასათვის ადრ-ჩეულ მის მიერ სასიძო ნიკოლოზ ტარიელის ძე გაბუნიაზედ და სამ-გზის გამოკ-ვლევაც მომხდარიყო რწმუნებულ მისდამი ეკლესიასი, ეს მოწმობა დაიწუნა და

ჯვრისწრაზედ უარი განაცხადა, რასა შინა ხელს ვაწერთ. 1 მაისს 1900 წ ნიკოლოზ ნიკო გეგენავა, გაბუნია... (ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 29, ფურც.2; 5)

ქორწინებასთან დაკავშირებულ საქმეებში გვხვდება ნათლობის დოკუმენტებიც. ანასტასია მონასტირევასა და ივანე კალაშნიკოვს შორის ქორწინებასთან დაკავშირებულ საქმეში ინახება ქ. ხარკოვის სასულიერო კონსისტორიის მიერ ქ. ხარკოვის დიმიტრიევის ეკლესიის ჩანაწერების საფუძველზე გაცემული მოწმობა, რომლის მიხედვითაც 1881 წ. 22 დეკემბერს მონათლულა „მიგდებული“ ბავშვი – ანასტასია, დაახლოებით ორი წლის. ბავშვის ნათლიები ყოფილან: უნტერ -ოფიცერი პორფირი ივანეს ძე მონასტირევი და მისი მეუღლე მარია ანდრიას ასული სკაპჩევსკაია. ნათლობის საიდუმლო შეუსრულებია წინამძღვარ იოანე ჩიჟევსკის და დიაკვან მაქსიმ პანამარიოვს. როგორც ჩანს, ნათლია პორფირ მონასტირევს ბავშვი აღუზრდია და საკუთარი გვარიც მიუცია (ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 41, ფურც. 1-2).

საარქივო ფონდში დაცული მასალების მიხედვით ირკვევა, რომ ჯვარისწერისას განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა ჯვარდასაწერთა ჯანმრთელობას, გადატანილ დაავადებებს, კანონის წინაშე ანგარიშვალდებულებას და ა. შ. მაგალითად, ერთ-ერთ დოკუმენტში საუბარია მამის მიერ 14 წლის შვილების გაუპატიურების მცდელობის შემთხვევაზე, რასაც შედეგად მოჰყვა საეკლესიო განჩინება. სასჯელის ზომად განისაზღვრა ეპიტიმია (ასს ცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 73, ფურც. 2;6) სასჯელის ეს სახე გულისხმობს შეგონებას, მონანიებას, უზიარებლობას, ეკლესიიდან განკვეთას და ა. შ. (ეკალაძე ზ., 2014:29). საარქივო დოკუმენტში არ ჩანს ეპიტიმიის რომელი ფორმა მიესაჯა დამნაშავე მამას.

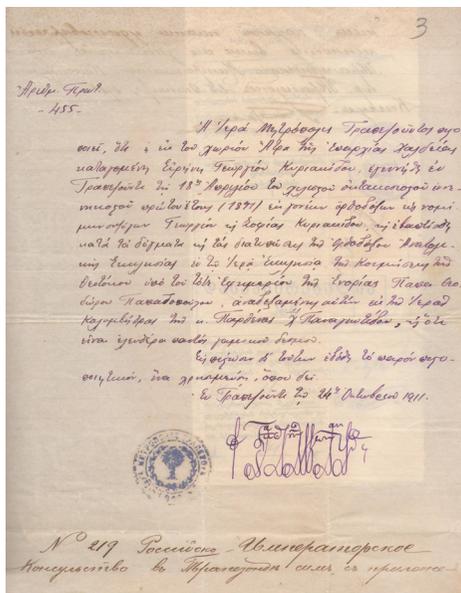
ფონდში არის ისეთი საქმეებიც, რომელშიც წარმოდგენილია ცნობები ჯანმრთელობის, გარდაცვალების, გადატანილი დაავადების შესახებ. ცალკეულ შემთხვევებში გარდაცვალების მიზეზიცაა დასახელებული. მაგ.იუსტინე ნიშნიადის ჯვრისწერის საქმეში (1893წ), დაცულია ბათუმის საქალაქო საავადმყოფოს მიერ 1904 წელს გაცემული ცნობა, რომლის მიხედვით ირინე ნიშნიანიძე, ქალიშვილობის გვარით ცომიაა გარდაიცვალა ოპერაციის შემდეგ მუცლის ღრუს ანთებით (ასს ცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 54, ფურც.5), ხოლო ანასტასია ტალანოვას სახესა და სხეულზე არსებული ნაწიბურები, ამიერკავკასიის რკინიგზის თბილისის ლაზარეთის ექიმის მიერ გაცემული ცნობის მიხედვით 9 წლის ასაკში გადატანილ ყვავილის დაავადებას უკავშირდება (ასს ცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 81, ფურც. 4).

ჯვრისწერის დოკუმენტებში დაბადების, ნათლობის და ქალიშვილობის გვარის შეცვლის მოწმობებთან ერთად, დაცულია მოწმობები ჩატარებული აცრის შესახებ. ბათუმის ვაქცინატორის მიერ ყვავილის საწინააღმდეგო აცრის შესახებ გაცემული ცნობაა დაცული მარია ანობადის, დაბადების გვარით-აბზიანიძის საქმეში. ცნობა გაცემულია 1896 წელს და ამ დროს ბათუმის ქალაქის ვაქცინატორი

იყო ა. მულაძე (ასს ცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 118, ფურც. 1-3). როგორც ჩანს, ყვავილის შესახებ ცნობების წარდგენა ძალზედ აქტუალური იყო. ართვინის უბნის უფროსის ქალიშვილის - დარია ვასილის ასულ დეკანოზოვასა და ბაქოს საბაქოს კოლეგიის რეგისტრატორ პიმენ სპირიდონის ძე დვალს შორის ქორწინების მოსამზადებელ მოწმობებს შორის დაცულია აგრეთვე ბათუმის ოლქის ექიმის (გვარის ამოკითხვა ვერ ხერხდება) მიერ გაცემული ცნობა, რომ დარია დეკანოზოვას მარჯვენა მხარეზე არსებული ნაწიბური არის ყვავილის აცრის ნიშანი. გოგონა ჯანმრთელია და შეუძლია ისწავლოს საშუალო სასწავლებელში (ასს ცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 223; ფურც. 2-5).

განხილული მაგალითებიდან ნათელია, რომ ჯვრისწერისათვის აუცილებელი იყო ქორწინებაზე დაბრკოლების არარსებობის შესახებ დოკუმენტების წარდგენა. ეს დოკუმენტები კი გაცემული უნდა ყოფილიყო იმ რელიგიური თუ სახელმწიფო-სახაზინო დაწესებულებების მიერ, რომლის აღმსარებელიც და თანამშრომელი იყო ჯვარდასაწერი პიროვნება. ორივე მხარე ვალდებული იყო ასეთი მოწმობები წარედგინა ქორწინების მოსამზადებელ დაწესებულებაში. ქვრივობის შემთხვევაში აუცილებელი იყო მეუღლის გარდაცვალების შესახებ დოკუმენტის წარდგენა, მეორე ან მესამე ქორწინების შემთხვევაში კი ცნობა განქორწინების თაობაზე. სწორედ ასეთი მოწმობაა გაცემული გურია-მენგრელიის ეპარქიის ნიგოეთის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიის მღვდელ პარმენ ჯორბენაძის მიერ, სადაც აღნიშნულია, რომ გლეხი მიხაილ ფირცხალაიშვილი არის 34 წლის, არის ქვრივი და რომ 18 წლის ნატალია ჭანიშვილზე მეორის ქორწინების წინააღმდეგ არავისაგან არავითარი არ გაცხადებულა (ასს ცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 166, ფურც. 2)

ფონდის საქმეებში მრავლადაა სხვადასხვა სახის წერილობითი დოკუმენტი, ცალკეული პირების, ვაჭრების და სხვა პროფესიის ადამიანების თანხმობის წერილები ქორწინებაზე დაბრკოლების არარსებობასთან დაკავშირებით. ასე მაგალითად, ერთ-ერთ საქმეში დაცულია ბათუმელი ვაჭრების წერილობითი თანხმობა ყარსის ოლქის სოფელ მახსუჯიკში მცხოვრებ ხარლამში აპოსტოლოვსა და თურქეთის ქვეშევრდომ ირინა კირიაკიდს შორის ქორწინებაზე. საქმეშია, რუსეთის იმპერიის ტრაპეზუნდის (ტრაპზონი) საკონსულოს დოკუმენტი, შედგენილი სავარაუდოდ ბერძნულ ენაზე (ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 169, ფურც. 2-3).

ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქმე 22, ფურც. 5-9

ბათუმის ოლქის საექიმო განყოფილების თანხმობა და ოზურგეთის მაზრის წმ ნიკოლოზის სახელობის ეკლესიის მოწმობა ქორწინების დაბრკოლებაზე არარსებობის შესახებ წარმოდგენილია რომან აგიევისა (უმცროსი სამედიცინო ფერმალი) და ესმა მიხეილის ასული დონადის კანონიერი ქორწინებისათვის მოსამზადებელ საქმეში (ასს ცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 59, ფურც. 2-3). ფოსტალიონ დიმიტრი ალექსანდრეს ძე ზურაბიშვილსა და კაზაკ ანდრია ჩირსკოვის ყოფილ ცოლს შორის ქორწინებაზე დაბრკოლებას ვერ ხედავს ტფილისის ფოსტა-ტელეგრაფის უფროსი, რომლის თანხმობის წერილიც დაცულია საქმეში (ასს ცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 175 ფურც. 2).

ჯვარდასაწერ პირთა პასპორტები ან საპასპორტო მონაცემები მათი წარმომავლობისა და საქმიანობის ინფორმაციასთან ერთად წოდებისა და სოციალური მდგომარეობის შესახებაც გვაწვდიან ცნობებს. საქორწინო დოკუმენტებში დაცულია ჯვარდასაწერი კონსტანტინე ოდიშელიძის პასპორტი, რომელშიც მითითებულია, რომ იგი არის „დროებით ბათუმს მცხოვრები მღვდლის შვილი“ და რომ არის „მემკვიდრეობით საპატიო მოქალაქე“ (ასს ცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 107, ფურც. 2-3), მარია ზნამენსკაია, რომელიც ქორწინდება ყუბანის მე-17 ბატალონის პრაპორშჩიკ პეტრე ივანოვზე, არის დეკანოზის ქალიშვილი და ბესტუჟევსკის უმაღლესი ქალთა კურსის მსმენელი (ასს ცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 318, ფურც. 3)

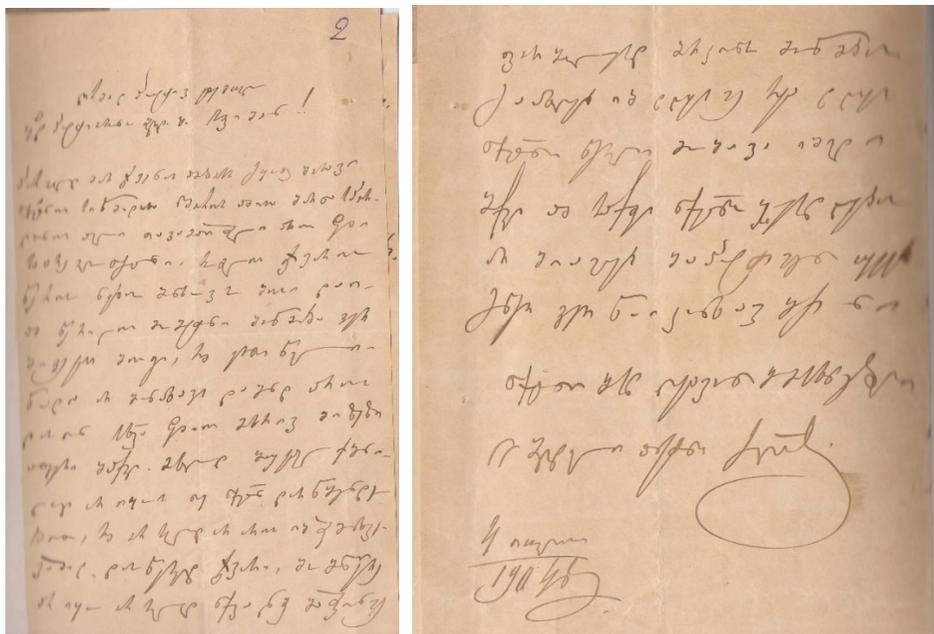
საქორწინო დოკუმენტაციაში მეტრიკული წიგნების არსებობა-არარსებობის შესახებაც ვხვდებით საინტერესო ინფორმაციას. ზოგიერთი დოკუმენტი ბადებს

ექვს, რომ მეტრიკული წიგნები და ჩანაწერები ცალკეულ შემთხვევაში არ კეთდებოდა ყველა ერის წარმომადგენელთათვის. ზაქარია ხითაროვ-ბესტაშვილისა (ბათუმის ნოტარიუსი) და ვერა ივანეს ასულ ლიხტმანის ჯვრისწერის დოკუმენტებში დაცულია ყუბანის ოლქის შსს მიერ გაცემული ცნობა, სადაც აღნიშნულია, რომ 1886 წლამდე არ არსებობდა მეტრიკული წიგნები ებრაელებისთვის (ასს ცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 296, ფურც. 2;3)

პასპორტი, მოწმობა, ჩანაწერები და ბილეთია დაცული ელიზავეტა ალექსანდრეს ასულ ბურჭულაძისა და სპარსეთის ქვეშევრდომ კევერკის ვაჟის-აკიას შორის ქორწინების მოსამზადებელ საქმეში (ასს ცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 196, ფურც. 1-3).

ზოგიერთი დოკუმენტი ადრეულ ასაკში გათხოვებაზე ნებართვის შესახებ თხოვნებსაც შეიცავს. ამ მხრივ საინტერესოა საქმე ნადეჟდა პეტრეს ასულ გედუზენვიჩისა და ანისიმ ივანეს ძე საპუნოვს შორის ქორწინების შესახებ. საქმეში დაცულია ობლად დარჩენილი არასრულწლოვანი ნადეჟდა გედუზენვიჩის თხოვნა გურია-სამეგრელოს ეპისკოპოსს ლეონიდეს მიმართ, რათა როგორც არასრულწლოვანს და ობოლს, გათხოვებაზე დართოს ნება, რადგან გამოჩნდა ადამიანი, რომელიც იზრუნებს მასზე და მის მეურნეობაზე (ასს ცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ.218, ფურც.2;17). ეტყობა იმ დროსაც, საეკლესიო კანონით არასრულწლოვანის გათხოვება არ იყო ნებადართული. ეპისკოპოსს ლეონიდეს თანხმობით ქორწინება ჩაინიშნა 1912 წლის 20 იანვარს. ეს წერილი საინტერესოა იმიტაც, რომ მასში მოხსენიებული გურია-სამეგრელოს ეპისკოპოსი ლეონიდე, სავარაუდოთ არის შემდგომში უკვე სრულიად საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქი და მცხეთა-თბილისის მთავარეპისკოპოსი **ლეონიდე ოქროპირიძე**(1919-1921წწ).

მოწმობის გაცემისას ყურადღება ექცეოდა ჯვარდასაწერი პიროვნების დამოკიდებულებას ეკლესიისა და რელიგიური წეს-ჩვეულებებისადმი. ცალკეულ შემთხვევებში მღვდლები თავს იკავებდნენ ქორწინების ნებართვის გაცემისაგან, რადგან ჯვარდასაწერი იშვიათად, ან სულ არ დადის ეკლესიაში, არ მოუსმენია მისი აღსარება, არ ზიარებულა, ან დროებით ცხოვრობს სხვაგან და ა. შ. ერთი დოკუმენტის მიხედვით, სწორედ ამ მიზეზების გამო, მღვდელს ჯვარდასაწერი ქალისთვის ვერ მიუცია შესაბამისი მოწმობა. „მოწმობა ვერ მივეცი“ მორიდებით მიმართავს იგი თავის წერილში მეორე სასულიერო პირს, რომლის სამრევლოში დასთან ერთად ცხოვრობს ნებართვის მთხოვნელი პირი და თხოვს: „სხვა ჩემ მხრივ მიზეზი არაფერი მაქვს, მხოლოდ **მუცელქმნილად არ იყოს**. თუ თქვენ დარწმუნდებით, რომ ასე არ არის, იმ შემთხვევაში დასწერეთ ჯვარი, მომწერე არ იყო ორსულად თქვა და მე მაშვინვე გაახლებ მოწმობას, რა დღესაც თქვენი წერილი მომივა“.

ასს ცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 98, ფურც. 2

ფონდში დაცულია აგრეთვე პოლიცემისტერის თანაშემწის მიერ ექიმების: პ.გიგინეიშვილის, ელიავას, მხეიძის, არეშიძის სამედიცინო ცნობის საფუძველზე გაცემული მოწმობები გარდაცვალება – დაკრძალვის შესახებ. აქვეა ექიმ პლატონ გიგინეიშვილის სამედიცინო სატიტულო ფორმა (ასს ცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 197-ა, ფურც.1)

ამრიგად, ჯვრისწერასთან დაკავშირებული მოწმობების კოლექცია, რომლებიც დაცულია აჭარის საარქივო სამმართველოში, წარმოადგენს აღნიშნული სოციალური ინსტიტუტის შესწავლის უმნიშვნელოვანეს წყაროს, რომლებიც ნათელ წარმოდგენას გვიქმნიან როგორც სულიერების, ისე სოციალური ორგანიზაციის ფორმების შესახებ. ჩვენს მიერ წარმოდგენილ სტატიაში განხილულია კოლექციაში შემავალი დოკუმენტები (345 შ/ე), რომელთა ქრონოლოგიური ჩარჩო მოიცავს 1883 – 1925 წლებს. აღნიშნული დოკუმენტები საშუალებას იძლევა თვალი მივადევნოთ ამ ინსტიტუტის ევოლუცია-ტრანსფორმაციულ პროცესებს, რაც გამოიხატება საგალობლების ფორმაში, მონაწილეთა რაოდენობაში, თუმცა ძირითადი ეთნოკულტურული ელემენტები, ღვთისმსახურებითი არსი უცვლელი რჩებოდა.

საკითხის უფრო სრულყოფილი შესწავლისათვის მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ჩავატაროთ დამატებითი კვლევები, მოვიძიოთ მასალები საქართველოს სხვა რეგიონებშიც, რაც მოგვცემს საშუალებას გამოიკვეთოს საერთო და განმასხვავებელი ტენდენციები. მასალების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის მიზნით აუცილებელია სრული დიგიტალიზირება. ასევე სასურველია მოეწყოს საარქივო დოკუმენტების გა-

მოფენა, ლექციების ორგანიზება ტრადიციული ჯვრისწერის პროცესებისა და მასთან დაკავშირებული პროცედურების მნიშვნელობის უკეთ გააზრებისათვის.

გამოყენებული წყაროები და ლიტერატურა

საარქივო წყაროები:

- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 1, ფურც.4-ა
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 7 ფურც. 1-3
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 8, ფურც. 2-3
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 22, ფურც. 5-9
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 29, ფურც. 2;5
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქმე 39, ფურც. 3
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 41, ფურც. 1-2
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 54, ფურც. 5
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 59, ფურც. 2-3
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 73, ფურც. 2;6
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 81, ფურც.4
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 98, ფურც. 2
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 107, ფურც. 3
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქმე 114, ფურც. 2
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 118, ფურც. 1-3
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 149, ფურც.2- 3
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 166, ფურც.2-3
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 169, ფურც.2-3
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქმე 175; ფურც.2
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 196, ფურც. 1-3
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 197-ა, ფურც.1
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 218, ფურც.2
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქ. 223, ფურც.2
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქმე 254, ფურც. 2).
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1, საქმე 261, ფურც. 2-3.
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 296, ფურც. 2
- ასსცსა, ფონდი ი-79; აღწ.1; საქ. 318, ფურც. 3;

ლიტერატურა:

აბულაძე 2017: აბულაძე ნ., მეგრული საქორწინო ზეპირსიტყვიერება, თბილისი, 2017;

ეკალაძე 2014: ეკალაძე ზ., ენციკლოპედია „საქართველო“, ტ. 3, თბილისი, 2014;

ლექსიკონი 1961: სინონიმების ლექსიკონი, თბილისი, 1961;

ლექსიკონი 1964: ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ტომი VIII, თბილისი, 1964

References

Archival sources:

Central State Archives of Archives Administration of Ajara, fund E-79, description 1, case 1, paper 4-a;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 7, paper 1-3;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 8, paper 2-3;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 22, paper 5-9;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 29, paper 2; 5;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 39, paper 3;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 41, paper 1-2;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 54, paper 5;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 59, paper 2-3;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 73, paper 2; 6;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 81, paper 4;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 98, paper 2;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 107, paper 3;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 114, paper 2;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 118, paper 1-3;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 149, paper 2-3;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 166, paper 2-3;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 169, paper 2-3;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 175, paper 12;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 196, paper 1-3;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 197-a, paper 1;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 218, paper 2;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 223, paper 2;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 254, paper 2;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 261, paper 2-3;

csaaaa, fund E-79, description 1, case 296, paper 2;
csaaaa, fund E-79, description 1, case 318, paper 3.

Literature:

Abuladze 2017: Abuladze N., Mingrelian Wedding Oral Tradition, Tbilisi, 2017.

Ekaladze 2014: Ekaladze Z., Encyclopedia "Georgia", Vol. 3, Tbilisi, 2014.

Dictionary 1961: Dictionary of Synonyms, Tbilisi, 1961.

Dictionary 1964: Explanatory Dictionary of the Georgian Language, Volume VIII, Tbilisi, 1964.